

Innspill i forbindelse med stormøte sirkulær økonomi 03.02.2023

Tekstilnæringen kan gå fra lineær miljøversting til sirkulær ledestjerne

Tekstilnæringen står for en betydelig miljø- og klimabelastning. Ifølge Det europeiske miljøbyrået er det bare mat-, bolig- og transportsektoren som er mer ressurskrevende. Mesteparten av klærne våre består av nye fibre, og på globalt nivå blir klærne som hovedregel sendt til forbrenning eller deponi etter førstehånds bruk. Mindre enn én prosent av klærne våre blir materialgjenvunnet til nye klær av tilsvarende kvalitet. Den største andelen av klærne som produseres i dag er laget av plast, og denne andelen øker. Derfor er tekstiler også en betydelig kilde til utslipp av mikroplast i naturen.

Omstillingen åpner for nye muligheter

I fremtiden vil klær trolig ikke kunne brennes eller kastes på samme måte som i dag. Dette betyr at vi enten må betale penger for å håndtere de som tekstilavfall - eller vi kan utvikle infrastruktur for å sortere, gjenbruke og gjenvinne tekstiler - og behandle dem som ressurser istedenfor.

Vi må utvikle en ny sirkulær økonomi for tekstiler i Norge, og denne vil ha store miljøgevinster - men vi må handle raskt. Våre naboland har kommet lengre enn oss og verdiskapingen vil forsvinne til Sverige, Danmark eller Finland dersom vi ikke bygger kompetanse på nye designmetoder og digitalisering, og etablerer infrastruktur for brukte tekstiler raskt.

Selv om utfordringene er mange, åpner omstillingen og overgangen til en sirkulær økonomi nye muligheter for norsk industri. Som en del av et samfunn med høy grad av tillit mellom privat og offentlig sektor, og en høyt utdannet og digital befolkning har norsk tekstil- og klesindustri alle muligheter til å bevege seg raskere enn de fleste.

Motivasjonen til å utvikle nye og bærekraftige løsninger er stor blant aktørene i bransjen selv – og dermed representerer den grønne omstillingen i europeisk tekstil- og klesindustri først og fremst en mulighet til å utvikle ny konkurransekraft for Norge. Spesielt innenfor verdikjeden for brukte tekstiler, der nøkkelen til å utvikle en sirkulær tekstilnæring ligger, er potensialet stort. En analyse vi har bestilt fra Oslo Economics og Mepex Consult AS viser at, på tross av dyrere arbeidskraft her enn i mange andre land, vil etableringen av et sorteringsanlegg for tekstiler være lønnsomt.

Sammen med næringen har vi identifisert følgende hindre for en sirkulær tekstilnæring

Hvis vi ønsker en sirkulær tekstilindustri i Norge må vi fjerne så mange av disse blokkeringene som mulig:

1. Det er dyrt for produsentene å velge bærekraftige løsninger og materialer – og forbrukeren ønsker ikke alltid å betale mer for et plagg som er mer bærekraftig.
2. Definisjonen av tekstiler og tekstilavfall er uklar.

3. Det er stor og økende etterspørsel etter, men for lite tilgang på resirkulerte materialer.
4. Det finnes ingen helhetlig løsning for innsamling av tekstiler.
5. Det er manglende innsamlingsløsninger for tekstilene som ikke naturlig hører hjemme i innsamlingsboksene (klær av gjenvinningskvalitet, klær fra næringslivet m.m.).
6. Materialgjenvinningsteknologien er umoden og ikke oppskalert.
7. Det finnes ingen storskala sorteringsanlegg for tekstiler, som blant annet kunne gitt aktører innenfor utvikling og etablering av materialgjenvinningsteknologier tilgang på materialer.
8. Mva/moms på bruksalg, utleie og reparasjon stimulerer ikke til satsing.
9. Det er dårlig tallgrunnlag for tekstilbransjen på mange nivåer- blant annet må SSBs nasjonale statistikk forbedres.
10. Det er manglende kompetanse i næringen på økodesign.
11. Det er manglende kompetanse i Norge på vedlikehold av tekstiler (inkludert etter-impregnering av tur-klær i industriell skala – som det vil bli behov for som følge av nye kjemikaliekraav, samt nye utleiemodeller).
12. Brukthandelsloven gjør det krevende å selge brukte klær.
13. Det er få incentiver og støtteordninger i Norge for handelsaktører når det gjelder å sette i gang med sirkulære tjenester som reparasjon, bruksalg og utleie.

Vi har tre forslag til hva Regjeringen må satse på for å skape en mer sirkulær næring

Forslag 1: Det må satses på en reindustrialisering i Norge

For å bli en mer sirkulær næring må vi ha en industriell infrastruktur i Norge for tekstiler. Dette gjelder også produksjon av tekstilprodukter. Vi ser i dag et mulighetsrom, spesielt innenfor 3D-strikk, hvor teknologien er moden, og næringslivet gjør investeringer.

Design, produktutvikling og produksjon er selve kjernen i mote- og tekstilindustrien. 80 prosent av produktets avtrykk avgjøres i denne fasen. Norske mote- og tekstilbedrifter har lenge vært avhengig av å utvikle og produsere varer i lavkostland. Det har ført til lav industriell innovasjonsevne internt i bedriftene og at viktig kompetanse i Norge har gått tapt. Design er kjernen i forretningsmodellen til klesindustrien. I designprosessen legges kriteriene for materialer, produksjon, frakt og logistikk, distribusjon og salg, gjensalg, reparasjon og materialgjenvinning.

Designprosessen har derfor en enorm påvirkning på hvordan bedrifter tilrettelegger operasjonene i virksomheten, og hvilke miljø- og klimamessige konsekvenser aktivitetene forårsaker. Den er derfor en svært sentral driver i den grønne omstillingen av klesindustrien.

For å sikre at næringen har kompetansen til å svare på kravene som kommer i den framtidige Økodesignforordningen, må utdanningen og næringslivet oppdatere sin kompetanse. I arbeidet med å gjøre næringen mer sirkulær, er det viktig med tett dialog med utdanningssektoren, for å sikre at utdanningen er relevant for fremtidens arbeidskraft.

Forslag 2: Det må insentiver på plass for å skape forbruksendringer og sirkulære forretningsmodeller

Sammen med produksjon, står handel og konsum for den største miljøbelastningen. Trendbaserte moteprodukter (fast og ultra fast fashion) har kort levetid og produserer derfor enorme mengder avfall. En av de store utfordringene som må løses i denne delen av verdikjeden, er selskapenes miljøbelastende forretningsmodeller, som i stor grad er drevet av volumer. Her må det skje en avkobling fra volum og inntjening, og det må en stor satsing til på sirkulære forretningsmodeller. Grønnavsking er også et problem i bransjen. I dag er det kun 1,6% av klærne som samles inn som gjenbrukes her i Norge. Dette er veldig mye lavere enn i andre land det er naturlig å sammenligne oss med. Derfor ligger det et stort potensial i å utvikle gjenbruksmarkedet og gjøre det mer attraktivt å kjøpe brukt. Holdningsendringer knyttet til gjenbruk må til.

Vi mener at det ligger et utfordrende men viktig arbeid i å endre forbruksmønstre og øke kompetansen hos forbrukeren. NF&TA er i gang med å utvikle et opplysningskontor for tekstiler sammen med næring og sivilsamfunn. Vi mener at et opplysningskontor hører naturlig hjemme i en produsentansvarsordning, og at midler fra dette produsentansvaret bør gjøres tilgjengelig for å drifte et opplysningskontor framover.

Forslag 3: Det må investeres i en helhetlig infrastruktur for innsamling, sortering og gjenvinning av tekstiler

I dag mangler det helhetlige løsninger for håndtering av brukte tekstiler i Norge. Det vil være behov for store investeringer i denne delen av verdikjeden framover for å håndtere de store mengdene av brukte tekstiler, og for å sikre at vi klarer å svare på de ambisiøse kravene som kommer fra EU – blant annet krav om separat innsamling av tekstilavfall fra 2025.

Mer enn 50 000 tonn tekstiler ender opp i restavfallet i dag, og mer enn halvparten av disse har gjenbrukskvalitet. Det er med andre ord behov for å få på plass helhetlige nasjonale løsninger for innsamling av tekstiler, mottaksanlegg som kan sortere tekstilene, og materialgjenvinningsanlegg som kan håndtere de tekstilene som ikke har gjenbrukskvalitet.

Dersom vi skal håndtere brukte tekstiler som en ressurs framover, istedenfor som avfall, må denne infrastrukturen på plass.

Hvem er NF&TA?

Norwegian Fashion & Textile Agenda (NF&TA) er næringsklyngen for tekstil i Norge. Klyngen har Arena Pro status i Norwegian Innovation Clusters- programmet til Innovasjon Norge, Siva og Norges Forskningsråd. NF&TA jobber for økt innovasjon og bærekraftig verdiskaping gjennom grønn omstilling for klyngens medlemmer og for næringen som helhet. Våre kjernebedrifter består av aktører i den norske verdikjeden som operer i et internasjonalt marked.

Les mer om prosjektene våre her: <https://www.nfta.no/prosjekter>